

Cennet DURUR

 0000-0002-2616-2353

*Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VIII: Ocak-Aralık 2022) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu çalışma Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında lisanslıdır.

Atıf Düzeni Durur C. 2022, *İskender-Sezar Paralel Hayatlar*. Yazar: Plutarkhos, *Libri* VIII, 117-120.

Geliş Tarihi: 20.08.2022 | Kabul Tarihi: 25.08.2022

Elektronik Yayın Tarihi: 05.09.2022

Makale Türü: Kitap Tanıtımı

Editing: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

PLUTARKHOS, *İskender-Sezar Paralel Hayatlar*. Çev. E. POYRAZ. İstanbul 2022. Kronik Kitap, 208 sayfa. ISBN: 978625843142

Cennet DURUR*

Plutarkhos MÖ 46 yılında doğduğu düşünülür. Dünya edebiyatında biyografi türünün öncüllerinden sayılır. Bunun yanı sıra kendisine tarihçi ve deneme yazarı da denir. Moralia, Ethika ve Paralel Hayatlar adı altında pek çok metin yazmıştır. Paralel Hayatlar eseri ile Kırk altı Helen ve Romalı devlet adamı ve siyasetçinin hayatını da kaleme almıştır. Ölüm tarihi belli değildir.

Emre Poyraz ise 1989 yılında doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Eski Yunan Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olup Eski Çağ Tarihi alanında yüksek lisans yapmaktadır. Bu değerli eseri Eski Yunanca aslından Türkçeye kazandırmıştır.

Bu kitap hayatı birbirine benzeyen ve tarihte sürekli adını andığımız iki değerli şahsiyet olan İskender ve Sezar'ın hayatını anlatır. 208 sayfalık olan eser 6 bölümden oluşmaktadır. Giriş, İskender, Sezar, Notlar, Kaynakça ve Dizin şeklindedir.

Kitabın giriş kısmını da Plutarkhos'un Yaşamı ve Eserleri, İskender ve Sezar Biyografileri, Çeviride İzlenen Yol adı altında 3 başlıkta sunar.

Plutarkhos 46 komutan ve siyaset adamının yaşamını karşılaştırmalı olarak Bioi Parelleloi adı altında toplamıştır. Bu eserleri filoloji ve tarih alanına pek çok katkı sunmasına rağmen yazarımız kendisinin tarihçi olmadığını her fırsatta dile getirir. Eserlerin batı dillerine kazandırılması 15. Yüzyıla dayanır.

İskender-Sezar biyografisi Plutarkhos'un en kıymetli metnidir. Kıymetli olmasının sebebi ele alınan isimlerin büyüklüğü ve Eski Yunancanın o eşsiz ifade gücünü ustalıkla kullanmasıdır. Plutarkhos eserlerine başlarken karakterin ailesi, soyu, eğitimi, başarıları anlatılır. İskender içinde böyle giriş yapmıştır. Lakin bu konuda ki tek istisna Sezar'dır. Araştırmacılar Sezar içinde aynı şekilde başlangıç yaptığını fakat günümüze ulaşamadığını söyler.

Çeviride İzlenen Yol'da ise Plutarkhos'un kullandığı özel deyimler ve ifadeleri Türkçede karşılığı yok ise esas hali kullanılmış. Türkçede karşılığı olan kısımlarında ise yaygın kullanımını tercih edilmiş. Aleksandros ve Caesar ifadelerini ise Türkçeye yerleştiklerinden dolayı İskender ve Sezar olarak çeviride kullanılmış.

Birinci Kitap

İskender(17-120)

Kitabın giriş kısmında Plutarkhos İskender'in hayatını anlatmadan önce kitabı nasıl anlamlandırmamız konusunda bize bilgi verir. Kral İskender'in ve Pompeius'u alt etmiş olan Sezar'ın hayatlarını kaleme alırken bu kişilerin yapmış olduğu işlerin hasebiyle okuyucu uyarmak dışında bir giriş yazısı kaleme almayacağız ama yapmış oldukları her şeyi de detaylı bir şekilde anlatmazsam beni suçlamasınlar burada özet şekilde kaleme almak arzusunda olduğunu söyler. Çünkü tarihi değil hayatları yazıyorum ve büyük işler erdemi ya da kötülüğü her zaman yansıtmaz. Bazen küçük eylemler, bir söz, küçük bir hadise kişinin fitratını büyük savaşlardan daha görünür bir şekilde ortaya koyar. Bu şekilde insanların yaşamlarını anlatmasına müsaade edilmesini diğer şeyleri ise başkalarının anlatması gerektiğini söyleyip İskender'in hayatına başlar.

İskender'in soyu baba tarafından Herakles'e anne tarafından Aiakos'a dayanmaktaydı. Annesi Olympias düşün öncesi rüyasında göğün gürlediğini ve rahmine bir yıldırım düştüğünü görür. Babası Philippos ise düşün sonrasında karısının karnına aslanı andıran bir mühür bastığını görür. Kâhinlere danışirlar kâhinlerde

* M.A., Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri ABD, Antalya. cennetdurur@gmail.com | 0000-0002-2616-2353

Olympias'ın bir erkek çocuğa hamile olduğunu doğacak çocuğun da cesur ve aslan doğasına sahip olacağını söyler. İskender göğsü ve yüzü açık kızıla çalan pembemsi bir renkteydi. Tüm bedeni de hoş kokuyordu hatta bu koku giysilerine bile nüfuz ediyordu. Genç yaşına rağmen oldukça hırslı, gururlu ama yüce ruhlu. Başarıları ve ünü hakkında konuşmaktan haz almazdı.

Babasının elde ettiği başarıları elde etme ihtimali olduğu başarılarının israfı olarak görüyordu ve yakınlarına "Çocuklar! Babam her yeri ele geçirecek bana da sizle beraber büyük parlak işler yapma fırsatı bırakmayacak" diyordu. Eğitimi için pek çok öğretmen tutulmuştu. Leonidas, Akarnanlı Lysimakhos ve Aristoteles. İskender Aristoteles'ten pek çok şey öğrenmiştir. Kendisinin de söylediği üzere Philippos ona hayat vermiş Aristoteles ise ona bu hayatı nasıl iyi yaşayacağını öğretmişti. Fakat sonradan ona karşı şüphe ile bakmaya başlamıştı.

Bir gün Philonikos Boukephalas adlı bir atı getirip Philippos'a satmak istemişti ama çok inatçı ve vahşi olduğu için üzerine kimsenin binmesine izin vermiyordu. Philippos sinirlenip atın götürülmesini emretti. İskender ise bu ata diğerlerinden daha iyi bineceğini söyledi ve koşarak atın dizginlerinden tutup onu güneşe doğru çevirdi. Çünkü at kendi gölgesinden huzursuz oluyordu. Ve İskender ata tek bir hamlede binip onu yola getirdi. Babası bunun üzerine "Evlat kendine bir krallık bulsan iyi olur çünkü Makedonia sana dar gelir" dedi.

Philippos bir suikasta kurban gider ve İskender kral olur. Makedonia'dan Hindistan ve Mısır'a kadar fetih hareketlerine başlar. İlk olarak Asia 'ya Persler üzerine sefere çıkar. Bu sefer öncesinde Sinopeli Diogenes ile karşılaşır. Onu güneşe karşı yatarken bulur ve yanına gider. İskender Diogenes'i selamladıktan sonra bir arzusu olup olmadığını sorar Diogenes ise ufak bir arzum var güneşimden uzak dur kâfi der. İskender bunun üzerine kendisi ile alay edenlere eğer İskender olmasaydım Diogenes olmak isterdim der. İlyada destanını savaşlarda dahi yanından ayırmayan İskender İlion kentine gelince kurban kesip sunular sunar. Akhilleus'un mezar stelini yağ ile mesh eder ve mezara çelenkler bırakır. Pek çok kenti ele geçirdikten sonra Gordion'da bulunan kızılıcak kabuklarından yapılmış düğümü çözer. Çünkü bu düğümü çözen her kim ise onun dünyanın hâkimi olacağı söylenir. Pinaros nehir çevresinde yapılan savaşta kesin yenilgi alan Dareios ailesini savaş alanında bırakıp kaçar. İskender onun ailesi ile çok iyi ilgilenir ve onlara zarar gelmemelerini sağlar. Kendisi de Dareios 'un komutanlarından biri olan Memnon'un dul eşi Barsine ile hayatını birleştirmek ister.

İskender Pers ülkesini tamamen ele geçirdikten sonra çevresindeki insanlara karşı çokça cömert davranmıştır. Persli bir satrap kendisine daha büyük bir satraplık daha verilince "Kralım eskiden bir tane Dareios vardı fakat siz bir sürü İskender yarattınız" der.

Mısır'ın fethi sonrasında Hindistan seferine çıkan İskender burada yapılan savaşta çok sevdiği atı Boukephalas ölür. İskender onun adına bir kent kurar ve adını da Boukephalia koyar. Kendi yetiştirdiği ve çok sevdiği köpeği de ölünce onun anısına da bir kent kurduğu söylenir.

İskender Daisios ayının on sekizinci günü askeri günlüklerde yazıldığı üzere ateşi çıkar ve gün geçtikçe ateşi artar. Daisios ayının yirmi sekizinci gününde ise akşama doğru ölür. Ölümünden sonra zehirlenerek öldürüldü gibi şüpheler ortaya çıksa da vücudunda bunu destekleyecek herhangi bir işarete rastlanmamıştır.

İkinci Kitap

Sezar (123-204)

Araştırmacıların çoğu Sezar'ın hayatını anlatan metnin doğumu ve çocukluğu ile başladığını lakin bu kısımların kaybolduğunu söylemektedir. Bundan dolayı da kitap Sezar ve Sulla ile başlar.

Sezar ve Sulla arasında çekişmeli bir ilişki vardı. Sezar Sulla'ya Marius ile akrabalığından dolayı nefret duyarken Sulla ise yasaklamalarla meşgul olup Sezar'ı sevmiyor ve göz ardı ediyordu. Sezar genç bir delikanlı iken rahipliğe adaylığını koyduğunda ona muhalif oldu ve kendine karşı gelenlere de onun içinde pek çok Marius olduğunu söylerdi. Bir gün Sulla 'nın askerleri tarafından yakalandı. Onlara rüşvet verip Kilikalı korsanlara sığındı. Dostları Sulla'nın gücünün zayıfladığını Roma'ya geri dönmesini söyledi. O ise Cicero gibi Rhodos'a hitabet eğitimi almaya gitti. Sezar iyi bir nezakete sahip olduğu için sıradan vatandaşlarla iyi bir iletişim kurmuştu ve cömertliği ve gösterişli yaşamı ile de siyasi bir etkiye sahip olmaya başlamıştı.

Sezar quaestor olarak Iberia'ya gider. Orada üçüncü karısı Pompeia ile evlendi. Kamu işlerini yaparken para harcama konusunda pahada ağır olan ne var ise onu ucuza temin ediyor yaptığı bu işlerden dolayı herkes ona yeni memuriyet verilmesi gerektiğini söylüyordu. Roma'da o sırada iki güç unsuru vardı biri Sulla destekçileri diğeri etkisini yitirmiş olan Marius destekçileri. Sezar Marius taraftarlarını kendi tarafına çekmek istiyordu. Bir gece gizli şekilde Marius 'un portrelerini ve zafer taklarını Capitolium'a kurdurdu. Pek çok insan

bu duruma karşı çıksa da senatoda kendi savunup destekçi toplamayı başardı. Daha sonra pontifex maximus oldu.

Publius Clodius soylu, zengin ve cüretkârdı. Bu adam Sezar'ın karısı Pompeia'a âşık olmuştu. Pompeia da bu aşka karşılık vermişti. Bona adı verilen erkelerin kutlaması yasak olan bir bayramda Clodius müzisyen bir kız kılığında içeri girer ama yakalanarak evden kovulur. Sezar da karısını evden gönderir.

Bir süre sonra İberia ya vardığında pek çok barbar halka karşı harekât başlatır. Burada pek çok zafer elde edip hem zenginleşir hem de askerlerini zenginleştirir askerleri onu imperator olarak selamlar. Sezar Gallia'da muzaffer olduktan sora kendini askeri konuda kanıtladığı dönem olur. Onu diğer komutanlardan üstün yapan şey harbe girdiği yerlerin zorluğu ve düşmanlarını gücünün vahşiliği, esirlere karşı iyi davranması, askerine karşı cömert olmasıdır.

Sezar cılız ve beyaz tenliydi. Kafasında bir rahatsızlık vardı ve epilepsi nöbetleri geçiriyordu. Bunlara rağmen her türlü tehlikeye atılmaktan çekinmiyordu. Yıpratıcı işlerin vücudunu güçlendirdiğini söyler çok süratli at arabası kullanırdı. Güçlü olmanın yanı sıra halkı ve yüksek memuriyettekilere de kendini sevdirdi. Memuriyetlere aday olan isimler onun zaferleri ile övünürken Sezar'ın parasını da halka dağıtarak gücüne güç katıyorlardı.

Pompeius ve Crassus konsül seçildi. Sezar'ın ise komutanlık yetkisi uzatıldı. Sezar Gallia'daki kuvvetlerin yanına döndüğünde Germen kabilelerin Rhen'i ele geçirdiğini haberini aldı. Düşmanların peşine düştü ve Rhen'i ordusuyla ilk geçen adam olma şanını da almak istiyordu. Bu nedenle geniş v şiddetli akıntılı nehre bir köprü kurarlar. Atlantik'i aşan ilk kişi de kendisi olur.

Sezar bir süredir Pompeius'u ortadan kaldırmayı düşünüyordu. Pompeius 'da aynı şekilde Sezar'ı ortadan kaldırmayı düşünüyordu. Crassus ise Parth diyarında öldürülmüştür. Kette bir anarşi söz konusuydu. İnsanlar ikiye ayrılmıştı. Monarşinin kötü olduğunu diler getirenler ve anarşinin düzelmesi için diktatörlük isteyenler. Sezar konsüllük için çağrıda bulundu ve Gallia'dan gelen serveti kamu yararına harcaması Pompeius'u korkutmaya başladı. Senato iç karışıklıktan korkarak her iki tarafında silahlardan arınmasını talep etti.

Sezar "Artık zar atıldı" sözleri ile nehri geçti ve Arminium'u ele geçirdi. Kent tam bir kargaşa içindeydi ve senatörler bile kenti terk etmeye başlamıştı. Sezar pek çok askerleri ve kentlerde Pompeius'a bağlı olan askerleri de kendi ordusuna katıyordu. Pompeius bu sırada Brundisium'a kaçtı. Sezar altmış günde kan dökmeksizin tüm İtalia'nın efendisi olarak Roma'ya döndü. Senato tarafından diktatör ilan edildi. Ardından Pompeius 'un peşine düştü. Pompeius 'un ölümünün ardından onun dostlarına ve destekçilerine iyi muamele edip kendisine bağladı. Mısırdaki ise Kleopatra'nın erkek kardeşi ile müşterek krallık konusunda uzlaştı. Bir süre sonra Sezar Mısır'dan ayrılırken Kleopatra'yı Mısır kraliçesi yaptı ve Kleopatra ondan bir erkek çocuk dünyaya getirecekti.

Tüm bunların ardından Sezar Suriye'ye oradan Asia 'ya ilerledi. Pharnakes'in zaferini duyup Zela yakınlarında onunla bir savaşa girdi ve galip oldu. Roma'da bulunan arkadaşlarına bu savaşın ne kadar hızlı olduğunu anlatmak için " Geldim, Gördüm, Yendim" ifadelerini kullandı. Sezar Pompeius'un ardından Cato ve Scipio'nun peşine düştü. Cato'yu canlı ele geçirmek isteyen Sezar onun kendini öldürdüğünü duyunca sinirlendi ve " Cato! Seni ölümden kıskanıyorum, tıpkı senin, benim seni bağışlayacak olmamı kıskandığın gibi" der. Sezar kendine karşı savaşanları affeder. Brutus ve Cicero gibi. Libya'daki dönünce halka yaptığı zaferleri anlatıyordu. Üç ayrı zafer alayı düzenledi. Mısır zaferi, Pontus zaferi, Libya zaferi. Sezar dördüncü kez konsül seçildi ve Pompeius'un oğullarına karşı sefere çıktı. Bu onun son savaşı olmuştu. Romalılar Sezar'a ömür boyu diktatör unvanını verdiler. Onun için yapılan onurlandırmaları senatoya teklif eden Cicero' idi. Sezar Tiber Nehri'nde yönünü kentten alıp Circaeum'a yönlendirmeyi ve nehri denize dökmeyi planlanmıştı. Böylece tüccarların ulaşımını güvenlik altına almayı amaçlanmıştı. Bataklıktan kurutup verimli ovaya dönüştürmeyi, limanlar yapmayı hedefliyordu ve bunlar henüz hazırlık aşamasındaydı. Bunun dışında takvim ayarlanması ve zaman hesaplanmasındaki düzensizliklere de el attı. Marcus Brutus Cato'nun yeğeni aynı zamanda damadıydı. Monarşi kendi elleriyle yıkmak istiyordu fakat Sezar tarafından pek çok onurlandırma verilmesi onu köreltmmişti. Arbede ve katliamın yaşandığı yer bir zamanlar senatonun toplandığı ve Pompeius'un heykelinin bulunduğu alandı Sezar senatoya girer ve tüm senato önüm onuruna ayağa kalkar. Brutus 'un destekçileri sandalyesinin arkasına saklanır ve Tillius Sezar'ın togasını elleriyle tutup aşağı çeker. Casca hançeri ile ilk darbeyi boynuna vurur. Sezar dört bir yandan çevrilir. Brutus de kasığına bir darbe indirir. Her yer Sezar'ın kanı ile sulanır. Sezar'ın öldürülmesi sonrası Brutus bunu neden yaptıklarını anlatmaya çalışır ama senatörler kaçmaya başladılar. Ertesi gün Brutus

meydanda konuşma yaptı. Halk ne yapılanları onaylıyor ne de karşı çıkıyordu. Daha sonra senato bu olanların af edilmesini ve Sezar'ın onurlandırmalarına ve çıkarttığı kanunlara dokunulmayacağını kararlaştırdı. Brutus ve beraberindekiler çeşitli eyaletlere onurlandırıldı. Sezar öldüğünde tam elli altı yaşındaydı. Sezar'ın vasiyeti açıklandığı zaman her Roma vatandaşına hatırı sayılır hediye bırakmıştı. Bir de bunun üstüne forumda onun vücudunu taşıyan insanlar aldığı yaraları görünce pek çok şeyi ateşe verdiler. Bu durumdan korkan Brutus ve yandaşları kaçtı. Brutus'e bir hayalet dadandı. Hayalet ona kötücül bir ruh olduğunu söyleyip Philippi'da görüneceğini söyler. Brutus o gün geldiğinde Antonius ve Sezar (Octavius) ile Philippi'da karşılaşır. İlk başta Octavius yenilmiş gibi olsa da kesin mağlubiyeti Brutus alır ve kılıcını çekip göğsüne dayar ve intihar eder.